

Pietų Baltijos tarpinių vandenų aplinkos apsaugai – sutelktos tarptautinės pastangos

Seklūs tarpiniai vandenys jungia upių baseinus su jūrų priekrantėmis. Dažniausiai tai – marios (lagūnos) ir estuarijos arba sąsiauriai. Europos Vandens politika ir Europos Sąjungos Vandens direktyva nustato gaires upių baseinų tvarkymui, o jūrų priekrančių apsaugai ir tvarkymui yra skirta Europos Sąjungos jūrinių kystės politika ir valstybių narių jūrų erdvės planavimo veiksmų planas. Tarpiniuose vandenyse abi šios vandentvarkos perspektyvos persidengia.

Prof. Ramūnas POVILANSKAS,
Pakrančių ir jūrų sąjungos (EUCC)
Baltijos biuro direktorius

Baltijos jūroje yra keturi tarpinių vandenų telkiniai. Pažymėtina, kad visi jie yra Pietų Baltijoje ir kiekvieną jų dalijasi po dvi valstybes: Kuršių marios (Lietuva – Rusija), Aistmarės (Rusija – Lenkija), Ščecino (Oderio) marios (Lenkija – Vokietija) ir Zundo (Ėresūno) sąsiauris (Danija – Švedija).

Pietų Baltijos 2007-2013 m. Bendradarbiavimo programos iš dalies finansuojamas projektas ARTWEI (angl. Action for the Reinforcement of the Transitional Waters' Environmental Integrity, liet. Veiksmai stiprinantys tarpinių vandenų aplinkos integralumą) skirtas suderinti skirtingų Europos Sąjungos vandentvarkos dokumentų nuostatas ir praktiškai pritaikyti Pietų Baltijos tarpinių vandenų tvarkymui bei apsaugai.

Siekiant tokio sudėtingo projekto tikslo svarbu užtikrinti glaudų bendradarbiavimą tarp svarbiausių organizacijų ir institucijų šiose šalyse, kurios rūpinasi visų keturių Pietų Baltijos tarpinių vandenų aplinkos integralumu. Tai – mokslinių tyrimų institutai, savivaldos ir regioninės valdžios institucijos, nevyriausybinių organizacijų. Projekto tikslo bus siekiama sukuriant ir stiprinant tarptautinį Pietų Baltijos tarpinių vandenų partnerystės tinklą, apimančią svarbiausius socialinius partnerius. Šis partnerystės tinklas bus grindžiamas Pietų Baltijos regione veikiančių Pakrančių ir jūrų sąjungos (EUCC) organizacijų tinklu.

Projektą koordinuoja Klaipėdos universiteto Baltijos pajūrio aplinkos tyrimų ir planavimo institutas. Kiti penki projekto partneriai: EUCC Baltijos biuras (Lietuva), EUCC-Vokietija, Jūrų žvejybos institutas (Lenkija), Ščecino universitetas (Lenkija), Pasaulio jūrų

universitetas (Švedija). Projekte asocijuoto partnerio teisėmis taip pat dalyvauja Rusijos mokslų akademijos P.P. Širšovo Okeanologijos instituto Atlanto skyrius, įsikūręs Karaliaučiuje. Projekto trukmė – 3 metai (nuo 2010 m. kovo iki 2013 m. vasario). Bendras projekto biudžetas – 1,4 mln. eurų (4,83 mln. litų).

ARTWEI (šis žodis prūsų kalboje reiškia „arti“) sieks sutelkti bendras partnerių pastangas ir ilgametę patirtį tiriant Pietų Baltijos tarpinių vandenų aplinką ir rūpinantis jų integralumu. Projekto metu bus apibendrinta ir susisteminta geriausia Pietų Baltijos ir kitų Europos regionų tarpinių vandenų aplinkos tvarkymo ir apsaugos patirtis. Geriausia patirtis derinant veiksmus, stiprinančius tarpinių vandenų aplinkos integralumą, bus apibendrinta ir susisteminta dviem atžvilgiais: 1. Bendradarbiaujant per sieną visuose keturiuose Pietų Baltijos tarpinių vandenų telkiniuose. 2. Integruojant upių baseinų, tarpinių vandenų ir jūros priekrantės tvarkymą bei apsaugą.

Kiekviename Pietų Baltijos tarpinių vandenų telkinyje veiksmų, stiprinančių aplinkos integralumą, imsis vietinė mišri tarpinių vandenų socialinių partnerių grupė: Kuršių mariose – lietuvių ir rusų, Aistmarėse – rusų ir lenkų, Ščecino mariose – lenkų ir vokiečių, Zunde – danų ir švedų. Tuo tikslu bus sukurtos ir imtos įgyvendinti keturios veiksmų programos – po vieną kiekvienam tarpinių vandenų telkiniui. Ypatingas dėmesys šiose programose bus skiriamas tarpinių vandenų regionų planavimo ir plėtros projektų poveikio aplinkai per sieną problemoms spręsti.

Siekiant sėkmingai įgyvendinti veiksmų programas, ARTWEI projekte daug dėmesio skiriama stiprinti socialinių partnerių gebėjimus. Bus sukurtas Tarpinių

vandenų aplinkos integralumo stiprinimo vadovėlis, kuriame geriausios praktikos pavyzdžiais bus parodyta, kaip spręsti tarpinių vandenų regionų planavimo ir plėtros projektų poveikio aplinkai per sieną problemas. Pavyzdžiui, kitų Europos šalių pavyzdžiu bus parodyta, kokių efektyviausių veiksmų turėtų imtis Lietuva, siekdama užtikrinti Karaliaučiaus srityje statomos Baltijos atominės elektros saugumą ir minimizuoti šio megaprojekto poveikį Nemuno žemupiui ir Kuršių marioms.

Šis bendrai visų projekto partnerių parengtas vadovėlis turės gauti Baltijos jūros aplinkos (Helsinkio) komisijos pritarimą ir, tuo pačiu, sulaukti platesnio tarptautinio politinio palaikymo.

Siekiant užtikrinti visų tarpinių vandenų aplinkos integralumui besirūpinančių socialinių partnerių glaudesnius ryšius ir efektyvesnį keitimąsi informacija, bus sukurta daugiakalbė internetinė platforma, kuri suteiks galimybę naudotis internetine geografinės informacijos sistema, duomenų ir dokumentų baze, apimančia visus keturis Pietų Baltijos tarpinių vandenų telkinius, kitomis interaktyvaus darbo su informacija priemonėmis.

Be to, ARTWEI projekte numatyta įvairialypė ir kryptinga aplinkosauginio švietimo ir informavimo veikla apie veiksmus, stiprinančius Pietų Baltijos tarpinių vandenų aplinkos integralumą. Šią veiklą sudarys interaktyvūs seminarai socialiniams partneriams, plataus masto visuomenės informavimo kampanijos ir nuotraukų konkursas visuose keturiuose tarpinių vandenų regionuose. Visa ši daugialypė veikla trijų metų laikotarpiu leis pasiekti svarbiausią ARTWEI projekto ilgalaikį tikslą – užtikrinti efektyvų regioninį bendradarbiavimą ir tarptautinį politinį palaikymą veiksmams, stiprinantiems Pietų Baltijos tarpinių vandenų aplinkos integralumą.

Lietuvos dvarų paveldo apsaugos, atgaivinimo ir integravimo į šiuolaikinės visuomenės gyvenimą problemos (2)

Pradžia 9, 10 psl.

VIETOJ EPILOGO

Pagerės ekonominės gyvenimo sąlygos ir gyvenamosios aplinkos kokybė ir t.t. Programa skatins savo Valstybės istorijos ir kultūros pažinimą ir taip ugdyti pilietinę visuomenę bei savigarbos pojūtį. Ją įgyvendinant turėtų gerėti socialinė bei demografinė kaimo būklė, kaimuose padaugėti jaunų ne tik žemės ūkio srities, bet ir kitų išsilavinusių gyventojų.

Lietuva jau labai nuskurdo kultūriniu ir net, manyčiau, politiniu požiūriu, ir kol kas nesuvokė, kad save nuskurdins dar, jeigu ir ateityje nesuvoks, nesupras ir realiai neįteisins Lietuvos (LDK) dvarų kultūros kaip išskirtinės reikšmės ir vertės kultūros paveldo, neatsiejamo ne tik nuo jos valstybingumo, jo ištakų bei išlikimo, bet ir neatsiejamos kaip bendraeuropinės kultūros, jos raidos dalies.

Lietuvos valstybei būtina ne imituoti paveldo apsaugos veiklą, o nedelsiant pasirūpinti savo nacionalinio dvarų paveldo išsaugojimu bei kultūros sklaida. Kartu ir visuomenė, bendruomenės, nevyriausybinių organizacijų turi aktyvinti savo veiklą, rengti ir įgyvendinti dvarų paveldo apsaugos, prasmingos kultūros raidos, švietimo bei socialinio ugdymo programas, pagrįstas dvarų kultūra ir paveldu. Tik susitelkus bus įmanoma išsaugoti bent nedidelę dalį Lietuvos valstybės tapatybės bei kultūros (taip pat aukštosios) požymių ir pristatyti Lietuvą Europai bei pasauliui kaip gilią valstybingumo bei bendraeuropinės kultūros šaknis turinčią Valstybę.

Derėtų įsisamontinti, kad šiandieninė fundamentalioji Europa yra sukonstruota ant jos valstybių kultūros paveldo pamatų. Gi Lietuvos Respublikos teritorinės erdvinės sąrangos savitumas ir identiškas pagrindas jos etnosu ir nacionaliniu kultūros paveldu. Lietuvos istorinis dvarų ir miestų bei miestelių tinklas, ilgaamžis Bažnyčios institutas ir jo istorinis tinklas - yra savita, kai kuriais aspektais net išskirtinės vertės Europos kultūros paveldo bei jos istorinio tinklo dalis. Šio nacionalinio istorinio kultūrinio tinklo pagrindas yra gamtinis karkasas bei archeologiniai ir mitologiniai dariniai, kurie persidengia, o kai kur persilieja su vėliau susiformavusia kultūrine terpe sudarančia minėtą istorinį tinklą. Išvardintų kultūros paveldo struktūrų visuma sudaro istorinį kultūrinį kraštovaizdį, kuris nūdienos Lietuvos teritorinėje erdvinėje sąrangoje yra vertingiausia ir reikšmingiausia mūsų Valstybės dalis. Ji sieja mus su Europa ir pasauliu - atskleidžia daugiasluoksnius ir įvairialypius mūsų šalies kultūros paveldo turtus, tautos savitumą ir išskirtinumą, galias Lietuvos valstybingumo tradicijas. Mūsų misija yra išsaugoti nacionalinį kultūros paveldą ir perduoti jį ateinančioms kartoms. Tik savo kultūriniu palikimu ir jo tąsa mūsų Valstybė ir mes patys esame stiprūs ir įdomūs Europai ir pasauliui.

Pranešimas pristatytas Plungės seminare „Dvarų paveldas Lietuvoje ir Lenkijoje. Visuomenės vaidmuo: problemos ir iššūkiai“.

Pagrindiniai šaltiniai:

- [5, 6] - rankraštis „Dvarų vieta Valstybės sąrangoje“, 9, 12, 23 psl. 2003-06-06 korektūra; pranešimo autoriaus interviu žurnale „Šeima ir pasaulis“, straipsnis „Dvarai – šeimos buveinė“, 2003 m. Nr. 7(9), 87 psl.
- [7] - Kultūros ministerijos organizuotos darbo grupės 2008-08-11 parengtas dokumentas-siūlymai „Lietuvos dvarų sodybų panaudojimo programos koncepcija ir programos finansavimas“, rugpjūčio mėnesį pateiktas Vyriausybei.
- [8] - Lietuvos Respublikos Seimo 2002-10-29 nutarimu Nr. IX-1154 (Žin. 2002 m., Nr. 110-4852) patvirtintas Lietuvos Respublikos teritorijos bendrasis planas, (17 psl., 25 d. ir 31 d.), 2 p.)
- [9] - „Dvaras modernėjančioje Lietuvoje, XIX a. antra pusė – XX a. pirmą pusę“, 2005 m., E. Karpavičiaus leidykla; „Renavė“, 2001 m. Vilniaus dailės akademijos leidykla.
- [10] - Teritorijų planavimo įstatymas (2004 m.), vadovautasi kraštovarkos apibrėžimu ir Koncepcija.
- [11] - LR Vyriausybės 1998-09-12 nutarimas Nr. 1023 „Dėl priverstinai valstybės išperkamų nekilnojamojų kultūros vertybių ar atlygintinai savivaldybės nuosavybės paimamų statinių nustatymo tvarkos patvirtinimo“; Kultūros vertybių apsaugos departamento direktorės 1999-11-30 įsakymas Nr. 338 „Dėl priverstinai valstybės išperkamų nekilnojamojų kultūros vertybių komisijos darbo reglamento patvirtinimo“.